

Önkéntesek az európai sportegyesületekben

Főbb demográfiai jellemzők és jellegzetességek

CÉLKITŰZÉS

Miről szól?

A '**Gyorsjelentés Sportegyesületeknek N°2**' rövid áttekintést ad az európai sportklubokban tevékenykedő önkéntesek demográfiai jellemzőiről és jellegzetességeiről. A kérdés, melyre a projekt a választ keresi: - Kik és hogyan önkénteskednek?

ELMÉLETI HÁTTÉR

Kit tekintünk önkéntesnek?

Az "önkéntesség" meghatározása összetett, hiszen megítélése kultúra és társadalomfüggő. A kutatásunk az alábbi kritériumok segítségével határozta meg az önkéntesség fogalmát: azokat a tevékenységeket soroljuk ide, amelyeket (1) önkéntes alapon végeznek; (2) fizetség nem jár érte, legfeljebb szimbolikus díjazást kapnak a résztvevők. Ennek a tevékenységnek a (3) hasznát, előnyeit csak az adott egyén családján kívüli személyek élvezhetik, és (4) hivatalos, szervezett keretek között folyik. Ez a meghatározás általánosságban jól illeszkedik a kutatásunkban részt vevő országokra nézve, megjegyzendő, és a korábbi kutatások is kiemelték, hogy a díjazás kérdése országonként eltérő. Ennek következményeként egy adott országra jellemző önkéntes kötelezettségvállalás a viszonyításban, a nemzetek közötti összehasonlításban módosulhat, esetleg túl- vagy alábecsült lesz.

JELENTŐSÉGE

Miért kell a sportegyesületeknek foglalkoznia az önkéntesek demográfiai jellemzőinek európai terndjeivel?

Természetesen minden sportegyesület jól ismeri az önkénteseit: az adatok szintjén és személyes kapcsolatok útján is. Ennek ellenére a SIVSCE jó lehetőség az egyesületek számára, hogy nemzetközi összehasonlításon keresztül is megismerjék, tudatosítsák erősségeiket és gyengeségeiket ezen a területen. Egy-egy érzékelhető jelenség, mint például a fiatal önkéntesek számának növekedése csak egyes egyesületekre jellemző, vagy egy általános fejlődési tendenciát tükröz vissza? Különösen az általános helyzethez képest kirajzolódó különbségek mutathatják meg az egyes sportegyesületek potenciális erejét és/vagy gyengeségeit.

MÓDSZERTAN

Hogyan történt az adatgyűjtés?

Összehasonlító adatokat gyűjtöttünk a „*Társadalmi befogadás és önkéntesség az európai sportegyesületekben*” elnevezésű SIVSCE projektben. A kutatás részeként két kérdőíves felmérést végeztünk. Az elsőre több mint 35 000 sportegyesület válaszolt 10 európai országból. A második kérdőíves lekérdezés ezt követően készült, amelyben több mint 13 000 klubtagot kérdeztünk meg. A klubtagok abból a közel 650 klubból kerültek kiválasztásra, amelyek a kezdeti klubfelmérésben is részt vettek. → [Gyorsjelentés 1.](#)

A kutatás során mindkét felmérés szolgáltatott adatokat az önkéntesekről. A sportegyesületek kérdőíves felmérése során például az önkéntesek számát és a feladatokban való részvételük arányát kérdeztük, míg az egyesületi tagok kérdőívében a válaszadók közreműködésének minőségére voltunk kíváncsiak, így például az önkéntes tevékenység formáira és rendszerességére tértünk ki.

EREDMÉNYEK

Hány egyesületi tag önkénteskedik a sportegyesületben?

Mind a 10 országra jellemző, hogy a sportegyesületek működésének központi elemei közé tartoznak az önkéntesek. A fix, vagyis választott, felkért esetleg kijelölt pozícióban lévő önkéntesek (elnökségi tagok, bizottságok tagjai) aránya az egyesületek teljes taglétszámához viszonyítva Spanyolországban 23%, hazánkban 22%. Ugyanakkor Svájcban és Németországban ez az adat 14%, illetve 13%. Svájcban és Németországban a fix-pozíciókban lévő önkéntesek alacsony arányát azon önkéntesek viszonylag magas aránya kísérte, akik rugalmasabb – kötetlenebb - alapon támogatják a klubot segítségükkel. Ugyanakkor látható,

hogy az önkéntesség összes formáját – a kötetlenebb segítségadást is – figyelembe véve nincsenek nagy különbségek az egyes országok között. ➔ [Tab.1. táblázat](#)

1. táblázat: Önkéntesek fix és nem fix pozícióban

	total	ESP	HUN	NED	DEN	ENG	BEL	NOR	POL	SUI	GER
Önkéntesek fix-pozícióban (%) *	19	23	22	21	20	20	19	19	18	14	13
Önkéntesek nem fix-pozícióban (%)*	19	18	16	13	14	6	18	16	13	25	17

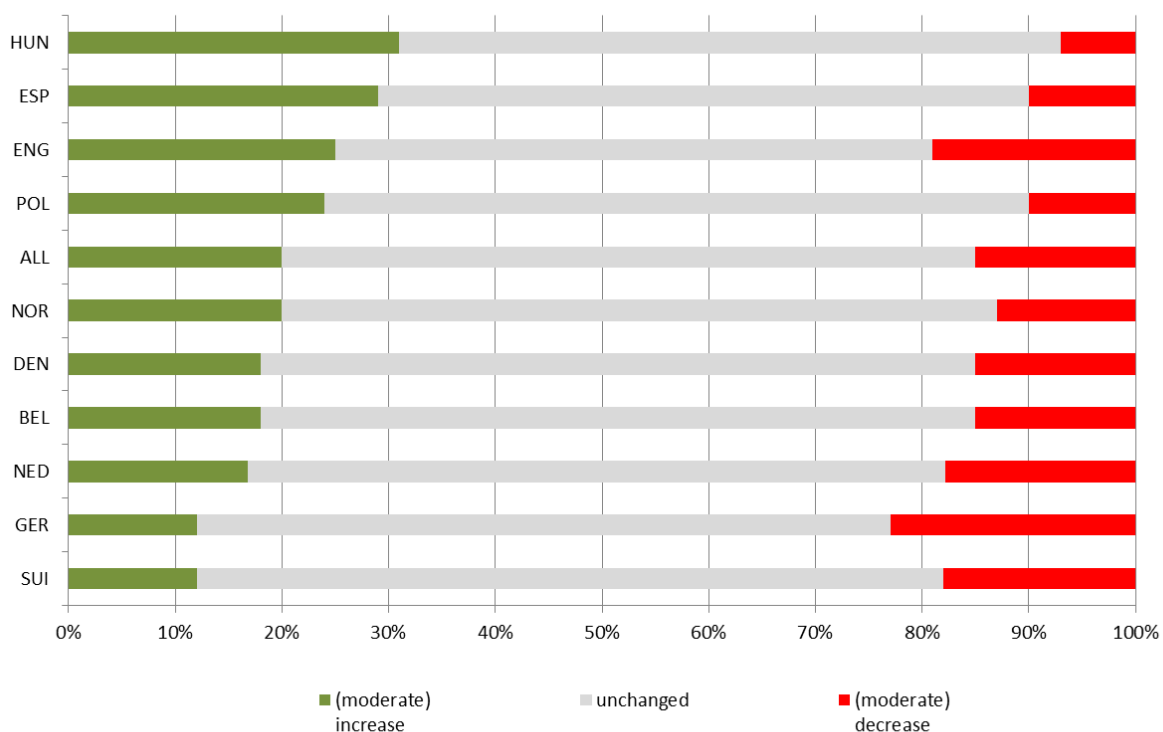
*(teljes taglétszámhoz viszonyított arány %-ban kifejezve)

(SIVSCE 2015-2017)

Az önkéntes elkötelezettség változott-e a sportban az elmúlt 5 év során?

A sportklubok fejlődése és a sportfejlesztések kapcsán régebben sokan vallották, hogy az önkéntes alapon történő feladatvállalás, közreműködés válságban van. A SIVSCE kutatás is azt mutatja, hogy az elvégzendő feladatokhoz szükséges emberi erőforrás biztosítása a sportegyesületek előtt álló egyik legnagyobb kihívás.

Ugyanakkor válságról nem beszélhetünk, mert az adatok azt is mutatják, hogy meglehetősen stabil az önkéntesek száma. A legtöbb országban a sportegyesületek minimum 60%-a arról számolt be, hogy a klub önkénteseinek száma az elmúlt 5 évben nagyjából azonos maradt.

1. Ábra: Az önkéntesek alakulása az európai sportklubokban

(SIVSCE 2015-2017)

Természetesen vannak olyan sportegyesületek, amelyek az önkéntes létszám növekedését tapasztalták, míg más egyesületek a csökkenését. Mégis Németországot, Svájcot és Hollan-

diát kivéve minden országban többen voltak azok az adatközlők, ahol növekedett az önkéntesek száma. → 1. ábra

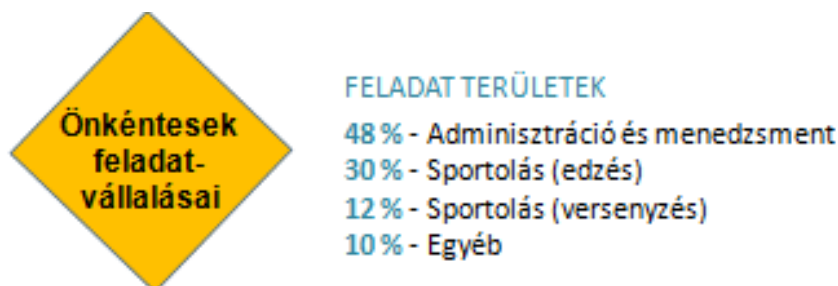
Annak ellenére, hogy a sportegyesületeknek törekedniük kell az önkéntesek toborzására és megtartására, a fenti adatok nem támasztják alá azt az általános tézist, hogy az önkéntes feladatvállalás folyamatosan csökkenne.

Mik az önkéntesek főbb feladatai és működési területei?

Az önkéntesek bizonyos feladatokat fix-pozíciókban látnak el a sportegyesületekben, amelyek négy terület köré csoportosíthatók: (1) adminisztráció és menedzsment (elnökség, bizottságok, klubvezetők); (2) sportolás és edzés (edzők, csoport- és csapatvezetők); (3) versenyek (bírók, ellenőrök, hivatalos személyek); (4) egyéb feladatok (fenntartás, műszaki háttér).

Megvizsgálva az önkéntesek eloszlását az előbb felsorolt négy terület között, az adatok azt mutatják, hogy a fix-pozíciókban lévő önkéntesek teljes számát tekintve Európában az önkéntesek legnagyobb része adminisztratív vagy vezetési feladatokat lát el (48%). Ezek az önkéntesek többnyire az elnökségekben és bizottságokban töltenek be pozíciót. → 2. Ábra

(SIVSCE 2015-2017)

2. ábra: Fix-pozícióban önkénteskedők által működtetett egyesületi feladat területek (a négy területen közreműködő önkéntesek aránya a teljes önkéntes számhoz viszonyítva, %-ban).

Látható, hogy az önkéntesek legnagyobb arányban az első kategóriában tevékenykednek. Kiugróan magas arányt képvisel Németország, ahol az önkéntesek 67%-a ebbe a csoportba tartozik. Az önkéntesek 42 %-a a második, a sportot közvetlenül támogató terület két kategóriájában (edzés és versenyzés) dolgozik. Az önkéntes alapon közreműködő edzők száma Svájcban, Norvégiában és Angliában a legmagasabb (50%), és Németországban pedig a legalacsonyabb (31%).

Az önkéntesek által végzett feladatok részletesebb elemzése az 1. táblázatban látható. Amikor ezeket a számokat összehasonlítjuk a kluboktól kapott, a különböző munkaterületek ön-

kéntes közreműködőinek becsült adataival, néhány ellentmondást tapasztalhatunk: míg a német klubok az adatszolgáltatás során a legalacsonyabb arányt jelölték meg a tekintetben, hogy az önkéntes közreműködés közvetlenül kapcsolódik a sportszolgáltatáshoz (lásd korábban), az egyesületi önkéntesek feladataik között legtöbbször az edzőként vagy oktatóként való közreműködést jelölték meg. A táblázat további adatait is érdemes részletesebben tanulmányozni, hiszen érdekes különbségekre figyelhetünk fel, mint például arra, hogy a dán önkéntesek csupán 6 %-a dolgozik játékvezetőként, míg a holland önkéntesek 21 %-a. Elgondolkozhatunk a sportegyesületek demokratikus felépítéséről és működéséről akkor is, ha az elnökségekben, a menedzsmentben, a bizottságokban dolgozó, és az alkalmi, szerteágazó területeken közreműködő önkéntesek számát elemezzük: → 2. táblázat

2. táblázat: 'A következő feladatok közül melyik áll a legközelebb ahhoz, amely leírja a klubban önkéntesként végzett munkádat?' (több válasz lehetséges, teljes önkéntes létszámhoz viszonyított arány %-ban).

	total	BEL	DEN	ENG	GER	HUN	NED	NOR	POL	ESP	SUI
A sporttevékenységhez kapcsolódó feladatok											
Edző/oktató	31	31	31	28	39	18	31	32	31	37	34
Bíró/hivatalos személy	12	8	6	14	10	10	21	15	16	10	9
Egyéb feladatok a sporttevékenységhez kapcsolódóan	19	9	20	25	18	17	11	27	23	16	16
A klub vezetésével kapcsolatos feladatok											
Elnökségi tag	24	26	17	13	29	18	16	29	33	39	25
Egy vagy több bizottsági tag	16	11	22	29	15	7	25	20	6	9	13
Vezetés/menedzsment egyéb formái	10	10	6	16	6	14	7	11	15	14	4
Alkalmankénti és rendszertelen feladatok											
Esemény-, rendezvény-, versenyszervezés	38	39	25	38	38	55	28	30	49	43	33
Autóvezetés mérkőzésekre, eseményekre, versenyekre	23	13	29	27	24	24	18	37	17	17	17
Adminisztráció, irodamunka stb.	15	15	9	17	16	18	9	14	22	17	12
Kommunikáció	14	12	10	14	17	12	10	13	18	18	11
Műszaki munka és szolgáltatások	13	25	19	12	13	13	14	19	12	8	8
Finanszírozási tevékenységek	12	7	11	12	7	14	4	15	20	14	7
Egyéb feladatok	10	8	11	15	10	5	11	10	8	9	13

(SIVSCE 2015-2017)

Kik jelentik a klub önkénteseit?

A 3-6. táblázatok gyors áttekintést adnak mind az önkéntesek, mind a nem önkénteskedők demográfiai jellemzőiről. Azért, hogy egyszerűbbé tegyük a dolgokat, az "önkéntesek" alá minden önkéntest beleértünk (a rendszeresen és az alkalmanként közreműködő önkéntese-

ket egyaránt). Amennyiben a rendszeresen közreműködő önkénteseket fix-pozíciójukban külön-külön is elemezzük, az eddig azonosított különbségek még nyilvánvalóbbá válnak.

3. táblázat: Az önkéntesek és a nem önkéntesek demográfiai mutatói az európai sportegyesületekben

Nemek %-ban		BEL	DEN	ENG	GER	HUN	NED	NOR	POL	ESP	SUI	total
Önkéntesek	Férfi	62	56	62	62	59	66	62	56	80	66	63
	Nő	38	44	38	38	41	34	38	44	20	34	37
Nem önkéntesek	Férfi	56	48	70	47	53	55	61	51	70	66	58
	Nő	44	52	30	53	47	45	39	49	30	34	42

(SIVSCE 2015-2017)

4. táblázat: Az önkéntesek és a nem önkéntesek demográfiai mutatói az európai sport klubokban

Kor %-ban		BEL	DEN	ENG	GER	HUN	NED	NOR	POL	ESP	SUI	total
Önkéntesek	16-25	15	8	8	14	15	10	23	29	18	23	16
	26-40	21	19	18	23	18	18	20	29	43	29	24
	41-64	54	55	58	49	56	57	48	37	38	40	49
	65 +	10	18	16	14	12	15	8	5	1	8	11
Nem önkéntesek	16-25	12	7	11	11	19	15	27	54	11	24	19
	26-40	26	12	15	27	28	20	29	21	47	28	25
	41-64	49	50	54	44	46	46	31	20	41	36	42
	65 +	13	31	20	17	7	19	12	4	0	12	14

(SIVSCE 2015-2017)

5. táblázat: Az önkéntesek és a nem önkéntesek demográfiai mutatói az európai sport klubokban

Iskolai végzettség %-ban		BEL	DEN	ENG	GER	HUN	NED	NOR	POL	ESP	SUI	total
Önkéntesek	Alacsony	4	7	1	9	9	16	3	6	7	1	6
	Közepes	31	42	40	52	43	32	35	28	60	41	40
	Magas	64	51	59	39	48	52	62	66	33	58	53
Nem önkéntesek	Alacsony	6	9	4	16	16	19	4	18	9	4	11
	Közepes	32	36	40	51	39	30	29	34	49	41	38
	Magas	61	55	55	33	45	51	67	48	42	54	51

(SIVSCE 2015-2017)

6. táblázat: Az önkéntesek és a nem önkéntesek demográfiai mutatói az európai sport klubokban

Migráció %-ban	BEL	DEN	ENG	GER	HUN	NED	NOR	POL	ESP	SUI	total
----------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-------

Önkéntesek	Más országban született	3	3	8	2	1	2	6	1	4	7	4
Nem önkéntesek	Más országban született	2	3	9	7	4	4	10	0	8	11	6

(SIVSCE 2015-2017)

Az adatok szerint, ha az országos átlagokat mind a 10 ország átlagával hasonlítjuk össze, akkor az önkéntesek és a nem önkéntesek közötti különbségek meglehetősen kicsik. Ha azonban a számadatokat az országok szintjén hasonlítjuk össze, akkor érdekes eredményeket tapasztalhatunk. Például Hollandiában, az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező önkéntesek viszonylag nagy számban önkénteskednek például Lengyelországhoz képest, ahol az önkéntesek iskolai végzettsége magasabb, mint a nem önkénteseké. Érdekes lehet tovább elemezni azt a kérdést is, hogy a külföldön született tagok aránya miért lehet körülbelül azonos az önkéntesek és a nem önkéntesek között az Egyesült Királyságban, míg a legtöbb országban ezen a téren eltérések vannak. A kutatás egy másik érdekes eredménye az is, hogy Németországban a férfiak erősen felülreprezentáltak az önkéntesek körében, alulreprezentáltak a nem önkéntesek között.

A GYAKORLAT KIINDULÓPONTJAI

Milyen, a gyakorlatban hasznosítható következtetések vonhatók le a sportegyesületek és szövetségek számára?

A sportegyesületek saját egyesületük jellegzetességeit összehasonlíthatják a kutatásban közzétett eredményekkel. Az itt bemutatott demográfiai adatok közül lehet, hogy a kutatásunkban nem részvevő egyesületek számára lesz néhány ismeretlen, nem elérhető mutató, kutatásunk eredményei mégis felhasználhatók az egyesületi önkéntesek demográfiai jellemzőinek értékeléséhez. Átgondolható például, hogy az egyesületben mely célcsoportok alulreprezentáltak az önkéntesek között? Az egyesület jellemzői megegyeznek-e az ország más klubjaiban megállapítottakkal? Van valami oka annak, hogy egyes csoportokat kevésbé vonnak be az önkéntességbe, és ez megváltoztatható-e? Milyen feladatokat vállalnak az önkéntesek; mennyi időt és energiát fordítanak az önkéntesek az egyesület adminisztrációjára, az edzésre és a versenyre? A kapott eredmény a rendelkezésre álló erőforrások jó elosztását jelenti vagy szükséges lenne a változtatás?

A sportegyesületek kutatása egyben a sportegyesületeket érintő és érdeklő kérdések kutatását is jelentheti. A "Gyorsjelentés Sportegyesületeknek" című kiadványsorozat megjelentetésével a "SIVSCE-projekt" partnerei ezt is figyelembe vették.

A kutatási eredményeket oly módon csoportosítottuk a sorozatban, hogy az egyesületekben és a szövetségekben dolgozó felelős személyek gyors áttekintést kaphassanak a megszerzett ismeretekről, kiemelve a sportágazat legfontosabb szempontjait.

A kiadvány igyekezett a rendszerezett bemutatás és a közérthetőség elveit követni; a gyakorlati használhatóság érdekében kissé eltávolodni a tudományos közlés általános szabályaitól és az érdeklődés felkeltése céljából csak a legfontosabb szempontokra és kérdésekre korlátozta magát.

Kutatási jelentések, tudományos publikációk és más, a témára vonatkozó írások bővebben olvashatók az angol nyelvű weboldalon itt → www.sdu.dk/sivsce

A magyar nyelvű kivonatok és dokumentumok a → www.tf.hu/sportegyesuleti-kutatas

SZERZŐK

A *Gyorsjelentés Sportegyesületeknek 1-5.* kiadványsorozatban bemutatott eredmények a következő szerzők és intézmények közös kutatásával valósult meg:

Adler Zwahlen, Jenny; Albrecht, Julia (University of Bern, SUI); **Breuer, Christoph** (German Sport University, GER); Bürgi, Rahel (Lamprecht und Stamm Sozialforschung und Beratung AG, SUI); Claes, Elien (KU Leuven, BEL); **Elmose-Østerlund, Karsten** (University of Southern, Denmark, DEN); **Feiler, Svenja** (German Sport University, GER); Gerbert, Angela (Lamprecht und Stamm Sozialforschung und Beratung AG, SUI); Illmer, Daniel (DOSB Leadership Academy, GER); **Ibsen, Bjarne** (University of Southern Denmark, DEN); Lamprecht, Markus (Lamprecht und Stamm Sozialforschung und Beratung AG, SUI); **Llopis-Goig, Ramon** (University of Valencia, ESP); **Nagel, Siegfried** (University of Bern, SUI), **Nichols, Geoff** (University of Sheffield, ENG); **Perényi, Szilvia** (University of Physical Education Budapest and University of Debrecen, HUN); **Piatkowska, Monika** (Josef Pilsudski University of Physical Education in Warsaw, POL); **Scheerder, Jeroen** (KU Leuven, BEL); **Seippel, Ørnulf** (Norwegian School of Sports Sciences, NOR); **Steinbach, Dirk** (DOSB Leadership Academy, GER); **van der Roest, Jan Willem** (Mulier Institute, NED); **van der Werff, Harold** (Mulier Institute, NED)

